

Izglītības un zinātnes ministrijas un NVO sanāksme par iekļaujošās izglītības jautājumiem.

sanāksmes protokols

Rīgā, Izglītības un zinātnes ministrijā
Vaļņu ielā 2, Apspriežu zālē

2010.gada 26.novembrī

Sanāksmi vada:

Inita Juhņēviča – Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk - IZM) Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta direktora vietniece.

Sanāksmē piedalās:

Mudīte Reigase – Valsts izglītības satura centra Speciālās izglītības nodaļas vadītāja;

Iluta Vilmīte – Valsts izglītības satura centra Speciālās izglītības nodaļas vadītājas vietniece,
VPMK vadītāja;

Iveta Vērse – Izglītības attīstības centra direktore;

Laimdota Svikliņa – LCĪVSO SUSTENTO sabiedrisko attiecību speciāliste;

Kristīne Liepiņa – Izglītības iniciatīvu centra projektu vadītāja;

Ilze Kenne – biedrības „Latvijas bērniem ar kustību traucējumiem” valdes priekšsēdētāja
vietniece;

Eva Birzniece – biedrības Pro Futuro valdes priekšsēdētāja;

Laura Bužinska – biedrības Pro Futuro pārstāve;

Inga Millere – VBTAI Bērnu tiesību aizsardzības departamenta direktore;

Irīda Jansone – Speciālās izglītības darbinieku asociācijas vadītāja vietniece;

Lauris Neikens – LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākais referents.

Protokolē: J.Glaudiņa - Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās izglītības un vispārējās izglītības departamenta vecākā referente

Sanāksmes darba kārtība:

Speciālās izglītības aktuālie jautājumi.

Uzdevumi, dalībnieku priekšlikumi uzdevumiem, kas jāveic speciālajā izglītībā.

J.Juhņēviča darba grupu iepazīstina ar konferences dalībniekiem, sanāksmes tematiku, par sanāksmes plānoto laiku.

M.Reigase iepazīstina ar prezentāciju par speciālo izglītību, norāda uz speciālās izglītības mērķa grupām, norāda to specifiku, informē, ka šobrīd neviens normatīvais akts nenosaka ar kādiem traucējumiem (diagnozēm) kādas izglītības programmas bērniem var ieteikt. IZM strādā pie tā, lai šie kritēriji tiktu papildināti un pievienoti MK noteikumiem par PMK kompetenci. M.Reigase sniedz papildu informāciju par bērnu ar mācīšanās traucējumiem un bērnu ar specifiskiem mācīšanās traucējumiem izglītošanu Latvijā. Mērķis ir lai visi bērni ar normālu intelektu mācītos vispārīgizglītojošā skolā, lai visiem bērniem būtu atbalsts tāds, kas konkrētā mirklī ir nepieciešams. IZM par to runās, informēs, iesaistīs sabiedrību. Iepazīstina ar Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūras 2008.gada informāciju saistībā ar starptautisko situāciju par bērniem ar speciālajām vajadzībām izglītības vidē, Latvijā ir 4,3% bērnu ar speciālām vajadzībām no visiem bērniem pamatizglītībā. M.Reigase pēc OECD rezultātiem analizē lasītprasmes rādītājus Eiropā. Ja runā par kvalitatīvu izglītību, tad vēlams, lai bērnam ir pietiekamas pamat prasmes: gan lasītprasme, rakstītprasme un rēķināt prasme. M.Reigase informē par to ko IZM vēlētos

speciālās izglītības attīstības pilnveidei, kā būtu jāattīstās izglītībai, lai nodrošinātu bērnu ar speciālām vajadzībām izglītības nodrošinājumu.

Sanāksmes dalībnieku diskusija.

I.Vilnīte iepazīstina ar valsts pedagoģiski medicīniskās komisijas (turpmāk - VPMK) darbu: VPMK izvērtē bērna spējas, bērna veselības stāvokli un attīstības līmeni un analizē visus iesniegtos dokumentus, tajā skaitā psihologu un dažādu speciālistu atzinumus, VPMK detalizēti izvērtē kā bērnam iet skolā, izvērtē bērna pierakstus, bērna attīstību un spējas ilgtermiņā. Kad bērna attīstības un dokumentu izvērtējums ir veikts, tad VPMK sniedz atzinumu (arī ilgstoši slimojošiem bērniem) un ieteikumus, konsultācijas, izskata strīdus gadījumus novada PMK, u.c. strīdus gadījumus. Izpēte nenotiek tikai PMK, bet izpēti veic izglītības iestādē, ikdienas vidē, tad pašvaldību PMK, un ja nepieciešams – VPMK. Pagājušajā gadā VPMK organizētas 110 sēdes, izskatīti 1210 ieteikumi, izsniegti 1160 atzinumi, organizēti 4 semināri pašvaldību PMK vadītājiem, veiktas konsultācijas. Šobrīd IZM, sadarbībā ar speciālistiem veic MK noteikumu grozījumus, kas nākotnē uzlabotu PMK, VPMK, pedagogu, speciālo pedagogu un speciālistu darbu, lai noteiktu kritērijus, pēc kādiem izvēlas speciālās izglītības programmas, kas nepieciešamas katram bērnam. Informē, ka šobrīd 6 pašvaldībās nav izveidotas PMK.

E.Birzniece jautā un I.Vilnīte detalizēti atbild par testiem, kas tiek izmantoti bērnu attīstības izpētei.

I.Juhņēviča informē par otrgadniecību – 215 bērni (2,5%), kas mācās speciālajās izglītības iestādēs, ir atstāti uz otru gadu. Aicina iesaistīties diskusijā, izteikt viedokli un priekšlikumus par turpmākiem uzdevumiem speciālās izglītības attīstībai.

M.Reigase informē, ka pagājušajā nedēļā ir apstiprināts ESF projekts par atbalsta sistēmas izveidi izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem, projekta ietvaros ir paredzēts finansējums gan logopēdisko, gan psiholoģisko testu standartizācijai. LU ir iestrādnes šo testu izveidē, lai apmācītu psihologus, logopēdus, pedagogus strādāt ar šiem testiem, projekta ietvaros ir paredzēts liels finansējums šo testu pielietojuma pilnīgai īstenošanai. Minētā projekta īstenošanas ilgums – trīs gadi.

E.Birzniece informē, ka katra novada pašvaldības PMK izmanto citu testu kompozīciju, pašvaldību PMK strādā nekvalitatīvi, izpētes dati nav savstarpēji salīdzināmi, nopietna bērnu analīze nenotiek. Informē, ka pedagoga redzējums, novērtējums ir daudz nopietnāks, skolotājs redz bērnu dinamiku, tā vērtējums ir vērā ņemamāks kā komisijai. Komisija strādā ar ļoti ierobežotiem un savstarpēji laikā nesalīdzināmiem instrumentiem.

I.Kenne sanāksmes dalībniekus iepazīstina ar dāņu pieredzi šajā jautājumā. Informē par PMK komisiju regulāru iekļaušanos pedagoģiskajā procesā, tādējādi kopīgi ar pedagogiem rodot iespēju pieņemt lēmumus par tālāko darbību šajā jomā. Bērnam tiek dots profesionāls vērtējums.

I.Kennes ieteikums – PMK papildu resursi - veikt bērnu profesionāļu izvērtējumu.

M.Reigase un I.Vilnīte skaidro, ka minētā projekta ietvaros izveidos šos testus, kas būs vienādi visā Latvijā, tā, lai testēšanas rezultāti būtu salīdzināmi un visas PMK varētu strādāt līdzīgi.

I. Jansone informē par savas skolas pedagoģiskā darba pieredzi desmit gadu laikā, gan savā skolā, gan par to, ka pedagogi papildu strādā arī piecās citās izglītības iestādēs. Palīdzēts

ir 1248 bērniem, kas apmeklē vispārizglītojošās skolas no 2. līdz 4.klasei. Savukārt, speciālajā skolā ir paņemti bērni, kuriem atrasties parastajā skolā ir grūtības.

E.Birzniece pievēršas jautājumam par bērnu ar speciālām vajadzībām atrašanos parastajā skolā - kā nodrošināt pakalpojumu jebkurā skolā, kas pēc IL, kas nosaka, ka bērnam jānodrošina izglītības iespēja dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē, iestādē, kur mācās bērni ar normālu intelektu. Jautājums ir par to, ka bērns aiznes PMK atzinumu uz skolu, bet darbība neseko. Pro Futuro ir rakstījusi atzinumu par PMK darbu, par to, ka PMK jāreglamentē, cik ilgā laikā bērnam jānodrošina pakalpojums. Pasaules pieredze rāda, ka izvērtējumam bez pedagoģiskām rekomendācijām nav nekādas nozīmes. PMK, kurām ir ekspertu statuss, ir jādod apmācības individualizācijas rekomendācijas, jo līdz šim ir tikai PMK atzinums vai vēl sliktāk – izglītības programmas kods, ko vispārizglītojošā izglītības iestāde pat nevar „atkodēt”. Speciālās izglītības programma nav nevienam bērnam individualizēta, vienas programmas ietvaros iespējamās dažādas bērnu apmācības.

E.Birznieces priekšlikums – normatīvajos aktos noteikt, ka, ja jau PMK dod šo atzinumu, tai ir jāizstrādā primārās pedagoģiskās rekomendācijas, ir jāatrunā cik ilgā laikā skolai šis pakalpojums ir jāievieš, jo patiesībā vērtējumu dod nevis speciālās izglītības pedagogi, bet gan akadēmisko atzīmi liek pedagogi, kas strādā ar bērnu skolā ikdienā. Atbalsta personāla uzdevums ir konsultatīvā veidā stāstīt pedagogiem, kāda ir mācīšanas specifika. PMK ir jāveic konsultatīvā darbība, jāskatās līdzī, kā pakalpojums tiek nodrošināts. Bērnam ir jāseko līdzī valsts finansējumam, kas tiek piesaistīts, kad bērns aiziet uz speciālo skolu vai klasi. Priekšlikums, kas saistās ar speciālo izglītības programmu licencēšanu, kas ir tikai administratīvā barjera, programma ir jālicencē individuāla bērna līmenī, nevis skolas līmenī. Pašreizējā programmu licencēšana nav pakalpojums, ko saņem individuālais bērns. Valstij pārredzamā laika posmā ir jānodrošina šis pakalpojums.

I.Kenne informē, ka bērni ar speciālām vajadzībām aiziet dažādus ceļus, uz dažādām skolām: speciālām, vispārizglītojošām, u.c., tie bērni, kuru vecāki ir izvēlējušies bērnus sūtīt uz vispārizglītojošajām skolām, ir nesalīdzināmi augstākā līmenī, turpina mācīties vidusskolā, arodskolā u.c. Šobrīd uz vispārizglītojošajām skolām ir uzlikts sabiedriskais darbs.

I.Vērse informē ka organizācijai ir pieredze strādāt ar iekļaujošajiem projektiem (pilsētas, lauki u.tml.), jo cilvēki ir un nav zinoši, cilvēki ir jā māca, testus jāveido, lai kaut kas sekotu tālāk, ar šo naudu no ESF jādara pēc iespējas vairāk, lai ieguvēji būtu bērni un sabiedrība.

M.Reigase skaidro, ka jāskatās uz labo, ko var katrs bērns, nevis uz to, ko bērns nevar, jo tas par bērnu nekādu informāciju nedot. Skolotājam ir jāzina ko bērns var, lai strādādot iemācītu vairāk. Šobrīd jāskatās uz to, kas mums ir, kādi ir resursi šobrīd, ar ko mums jāstrādā, kādi ir tie soļi, kāds ir pakalpojums konkrētam bērnam, kā tas jā īsteno līdz bērnam. Veicot grozījumus VIL, ierakstījām, ka skola ir atbildīga par to, ka bērnam ar speciālām vajadzībām ir nodrošināmi viņam nepieciešamie atbalsts pasākumi, iekļautam, integrētam bērnam ir jāizstrādā individuālais izglītības plāns.

E.Birzniece iesaka papildināt minēto VIL pantu ar papildu apmācību, pants sākas ar atbalsta pasākumiem, skaidro, ka atbalsta pasākumi pašreiz ir nodefinēti kā apmācības un pārbaudes formu modifikācija, ne kā papildu stundas, iesaka precizēt terminoloģiju.

M.Reigase un I.Vilnīte skaidro par atbalsta pasākumiem, atbalsta pasākumu īstenošanu, termina skaidrojumu pedagoģiskajā literatūrā, par metodiskā materiāla par „atbalsta pasākumiem” dažādos līmeņos sagatavošanu līdz šī mācību gada beigām.

I.Millere ierosina, ka būtu labi, ka PMK gan pašvaldības, gan valsts līmenī, konkrēti analizējot katra bērna individuālo lietu, izstrādāt rekomendācijas. Raugoties uz darbu inspekcijā pavisam citos aspektos esam nonākuši pie secinājums, ka nav jēgas uzstādīt tikai diagnozi vai slēdzienu, ir jāpiedāvā reāli ieteikumi, rekomendācijas, tas ir katras iestādes izvēles jautājums, kas varētu palīdzēt katrai iestādei, vecākam daudz labāk izprast, jo PMK nonāk daudzie izpētes materiāli un tas daudz ātrāk ļauj šīs rekomendācijas izstrādāt, nekā skolai, kas sāks visu izstrādāt no jauna.

M.Reigase informē, ka IZM ir jāstrādā tālāk pie speciālo izglītības programmas nosaukumu maiņas, tām izglītības programmām, kuras pamatā apgūst vispārējās izglītības standartu un apgūst vispārīzglītojošās skolas programmas, tām nevajadzētu saukties „speciālās izglītības programmas”, bet bērnus, kuriem ir dažādi traucējumi, tiek sniegti dažādi izglītības pakalpojumi un attiecīgi nauda seko līdzī pakalpojumiem. Tas nav tik vienkārši, kā tikai noņemt nost speciālās izglītības programmas nosaukumu, tas ir pamatīgs darbs sākot ar finansētājiem, pedagogiem, darbs ar arod biedrībām. IZM 14.augustā ir iesniegts ziņojums par speciālās izglītības satura jautājumiem. IZM strādās pie jautājumiem, kā pārsaukt speciālās izglītības programmas, kā veikt izmaiņas Izglītības klasifikatorā, kā mainīt finansējumu, kā arī tiks mainīti skolu nosaukumi. Tas nebūs šajā mācību gadā, jo tas ir ļoti pamatīgs darbs, lieli aprēķini, tas ir saliedēts darbs ar daudziem sadarbības partneriem, ar kuriem jāaskaņo visi jautājumi.

E.Birzniece iesaka, ka PMK ir noteikti jāizstrādā rekomendācijas, pedagoģiski ieteikumi, PMK atzinumos noteikti jāuzrāda bērnam veiktie testi, to rezultāti un to interpretācija, vērš uzmanību uz Norvēģijas pieredzi, kur ir līdz 10-20 lpp. gari ziņojumi. Ar testēšanas rezultātiem ir iespējams salīdzināt bērna izaugsmi. PMK atzinumi nevar būt aizslepenoti, vecākiem ir jāzina, kas tajos ir minēts, vecākiem ir jābūt informētiem. Izpētes informācija ir ļoti svarīga turpmākajam izglītības procesam.

I. Jansone jautā par pētījumiem, kuros būtu pētīts pedagogu atbalsta personāla darbs, vai attālākos Latvijas novados, kur nav pašvaldību PMK, bērniem tiek sniegta, piemēram, psihologa palīdzība?

M.Reigase un I.Vilnīte skaidro, ka lielu oficiālu pētījumu nav, tomēr vissliktākā situācija iekļaujošās izglītības attīstībā un bērnu integrēšanā ir Rīgā. Ir izstrādāti metodiskie ieteikumi, kā strādāt ar atbalsta personālu, kā arī IZM, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem, par šo jautājumu ir informējusi arī pašvaldības. Ja nākotnē projektā, ko esam iecerējuši, veiksies, veidosies reģionālie atbalsta centri, kas pārņems daļu VPMK funkciju, lai bērniem nav jābrauc uz VPMK Rīgā, bet VISC SIN uzdevums būtu braukt uz skolām un vairāku dienu laikā vērot reālo situāciju, un tikai tad mēs varam citiem stāstīt vai ir integrācija, vai iekļaušana, vai sniegt cita veida informāciju. Šobrīd vienīgi varam izmantot IZM statistisko informāciju.

L. Svikliņa informē par dalību speciālās izglītības iestāžu apsekošanā. Ir jāveic darbs ar pieaugušajiem (pedagogiem, vecākiem), varbūt ir jāizmanto tie resursi, kas ir biedrībās, kas dara tieši to darbu.

I.Kenne skaidro, ka viņas pārstāvētā organizācija sadarbojas ar Veselības ministriju, Labklājības ministriju, Rīgas domes Sociālo dienestu, savukārt, Rīgas domes Izglītības departamentam nav bijusi vēlēšanās sadarboties ar organizāciju, ar sabiedriskajām organizācijām vispār.

M.Reigase skaidro, ka VISC SIN piedalās vienmēr visos pasākumos, kur tiek aicināti piedalīties. IZM ir iebildumi pret to, kā tika iztulkota Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām (turpmāk - konvencija). Tulkojumā latviešu valodā tiek ierobežots ļoti, ļoti liels skaits to cilvēku, uz kuriem attiecas šī konvencija. Konvencija attiecas arī uz bērniem, kuriem ir mācīšanās traucējumi, valodas traucējumi un garīgās veselības traucējumi, savukārt, Latvijā (atbilstoši tulkojumam) uz šiem bērniem tā nav attiecināma, jo viņi nav invalīdi. Un Invaliditātes jaunajā likumā, kas stājas spēkā ar 1.janvāri, ir rakstīts, ka invaliditāti apstiprina dokuments, kuru izsniedz darba nespējas komisija, kur ir vienīgi ārsti, bet uz bērniem, kuriem ir mācīšanās traucējumi, tas neattiecas. Tajā pašā laikā ANO komisijas mājas lapā ir rakstīts, ka konvencijā minētais attiecas uz visiem, kam ir grūtības mācībās. Konvencija (tulkota latviešu valodā) ir nekorekta. Invaliditāti apstiprina dokuments, un tas nav pareizi. Tā kā Latvija ir ratificējusi Izvēles protokolu, ir iespēja šo tulkojumu, tiesību ierobežojumu apstrīdēt.

L.Neikens bilst: vai mēs esam laikā norādījuši uz nepilnībām, uz ko M.Reigase skaidro, ka IZM norādīja laikus, savukārt sniegtie norādījumi netika ievēroti. Dokumentu tulkoja Terminoloģijas centrs, kas uzstāja uz to, ka tas ir pareizi.

Sanāksmes dalībnieku diskusija par konvencijas tulkoto versiju.

I.Kenne jautā un M.Reigase un I.Vilnīte skaidro par PMK slēdzienu, atzinumu būtību. I.Kenne informē, ka daudzi vecāki maksā par papildu stundām.

I.Vilnīte informē, ka ieteikumi tiks apkopoti un izskatīti.

E.Birzniece iesaka bērnus ar speciālām vajadzībām neatstāt uz otru gadu, kā tas ir Lietuvā. Mūsu valsts šiem bērniem tērē ļoti lielus papildu resursus. Par rekomendācijām - kamēr skolās nebūs kaut kādas formas izglītības dokuments, kas tiek bērnam nodrošināts ar viņa vajadzībām ar izglītības mērķiem, ar metodēm, ar izmērāmiem rezultātiem, tas, ka mēs maksājam skolotājiem par desmit liekām stundām, vai tas, ka mēs maksājam par divām konsultācijām, neko nenožīmē. Ja skolotājam nav definēts pedagoģiskais produkts, kas viņam ir jārada, mums nav par ko runāt. Gan ieteikumam, gan pedagoģiskajai darbībai ir jārezultējas kaut kādā visām iesaistītajām pusēm saprotamā dokumentā, dokumentam ir jābūt kā skolas atskaitei par to, kā tiek „atprečotas” papildu stundas, dokumentam ir jākalpo kā alibi bērnam, ka viņš papildus strādā, lai viņu nevaram sodīt.

L.Svikliņa skaidro, ka ārpusģimenes iestādēs katram bērnam ir individuāls sociālās rehabilitācijas plāns, ir sākotnējā izpēte, tiek konstatētas tās vajadzības, kas nepieciešams bērnam, lai sasniegtu tādas vai citādas prasmes, tad faktiski šo ideju varētu pārņemt izglītības iestādes.

I.Jansone skaidro, ka skolā strādā ar individuāliem plāniem, skolotāji vada individuālās un grupu konsultācijas. Varētu gribēt arī ko vēl labāku, taču jānovērtē, ka jau tagad ir daudz kas ļoti labs.

I.Vilnīte informē, ka VISC mājas lapā ir individuālo plānu paraugi.

Turpmākā rīcība:

- Sagatavot metodisko materiālu ar ieteikumiem skolotājam, kā strādāt ar bērniem, kuriem ir dažādu līmeņu speciālas vajadzības (01.06.2011., VISC);
- Izstrādāt vispārīgas rekomendācijas speciālo pamatizglītības programmu realizēšanai skolās (01.09.2011., VISC);
- MK noteikumos par valsts PMK un pašvaldību PMK kompetenci precizēt profesionālās prasības Valsts un pašvaldību pedagoģiski medicīnisko komisiju sastāvam (01.04.2011., VISC);
- MK noteikumos par valsts PMK un pašvaldību PMK kompetenci iekļaut kritērijus Valsts un pašvaldību pedagoģiski medicīnisko komisiju atzinumu sniegšanai par piemērotas izglītības programmas ieteikšanu izglītojamam atbilstoši viņa veselības stāvoklim, spējām un attīstības līmenim (01.04.2011., VISC). Šis punkts atkārtο jau esošo regulējumu, bet vairāki sapulces dalībnieki uzsvēra nepieciešamību komisiju atzinumos sniegt konkrētas pedagoģiskas rekomendācijas, jo vairumam skolēnu ieteiktās programmas skolās nav pieejamas.

Sanāksmes vadītāja

I. Juhņēviča

Protokolētāja

J. Glaudiņa